

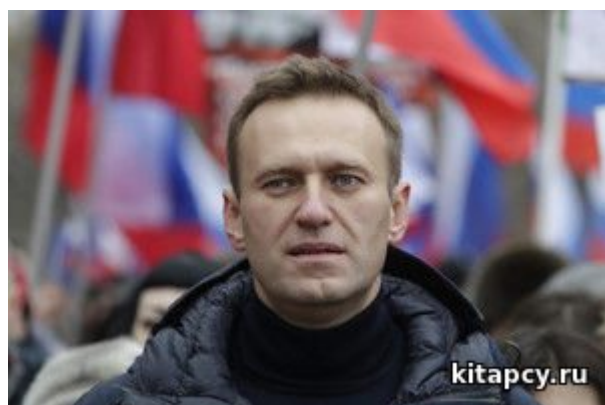
Russiýada oppozisiýany sem etmegiň islendik ýoly oňlanýar

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Russiýada oppozisiýany sem etmegiň islendik ýoly oňlanýar

RUSSIÝADA OPPOZISIÝANY SEM ETMEGIŇ ISLENDIK ÝOLY OŇLANÝAR

Türmä sal! Bolmadymy, zäherle! Olam bolmasa, öldür-de dyn!

Wladimir Putiniň döwründe öňki KGB-niň ulanýan taktikalaryny FSB (Federal Howpsuzlyk Gullugy) üstünlikli dowam etdirýär, ýurduň içindäki we daşyndaky oppozisionerler birsydyrgyn yzarlanýar.

Howp abandymak bilen ýa-da başga formada sem bolmaýan žurnalistdir syýasatçylar ilki başda işsiz galdyryldy, has soňra dürli aýyplamalar bilen sud jogapkärçiligine çekildi, hatda dälihanalara salyndy.

Bularyň barsy oppozisioner Aleksandr Nawalnynyň zäherlenip, koma girmegi bilen dünýä habar beriş serişdelerinde-de habar berilenden soň gaýtadan gozgaldy.

20-nji awgustda Sibiriň Omsk şäherinden Moskwa uçanda saglyk ýagdaýy ýaramazlaşan Alekseýi uçardan düşürip, gyssagly bejergä aldylar.

Şol bir wagtyň özünde onuň zäherlenendigi barada gep-gürrüňler ýaýrady. Sibiriň hassahanasyndaky lukmanlar 24-nji awgustda onuň janyny halas edendiklerini we haýsydyr bir zäherli maddanyň yzyna gabat gelinmändigini aýtdylar.

Emma Germaniýanyň Berlin şäherindäki «Charite» hassahanasy

Nawalnynyň has dogrusy şübheli sowet himikaty «nowiçok» toparyna degişli madda sezewar bolandygyny mälim etdiler. Federal kansler Angela Merkel we Daşary işler ministri Maas munuň derňelmegini talap etdi.

Kyrk dört ýaşly Nawalnyý 2018-nji ýylyň saýlawlarynda Putine garşy kandidaturasyny goýjak bolanda, saýlaw topary garşysyna öň jenaýat işi gozgalandygyny bahana edip, onuň kandidaturasyna garşy çykypdy.

Birnäçe ýyllap Kremle garşy köp sanly protestiň başyny çeken we telim gezek tussag astyna alynan Nawalnynyň internetde her penşenbe agşamy göni efirde berýän gepleşigi orta atýan korrupsiýa aýyplamalary bilen gyzgyn seslenmeleri döredýärdi.

• Tussag edilen oppozisionerler we žurnalistler

2020-nji ýylyň mart aýynda 64 ýaşly «GULAG» taryhçysy Ýuriý Dmitriýew tussag edildi, iýun aýynda onuň garşysyna 15 ýyl azatlykdan mahrum etmek boýunça iş gozgaldy.

Onlarça ýyllap diktator Iosif Staliniň döwründe öldürilip köpçülikleýin mazarlara gapgarylanlary öwrenýän bu taryhçynyň näme günäsi bardy?

Staliniň ýurtda gaýtadan ideal şahsyýete öwrülmegine päsgelçilik hasaplanyldymy?

Ýene bir seslenme döreden tussag etme bolsa, Russiýanyň Kosmos gullugynyň (Roskosmos) başlygy Dmitriý Rogoziniň geňeşçisi, köne žurnalist Iwan Safronowyň «watan dönügi» aýyplamasy ýöňkelip tussag astyna alynmagy boldy.

Ol NATO harby bileleşigine maglumat bermekde we «watana dönüklük etmekde» aýyplanyp, garşysyna 12 bilen 20 ýyl aralykda azatlykdan mahrum etmek boýunça iş gozgaldy.

Sürgün edilen Mihail Hodorowskiniň «Açyk Russiýa Demokratik Hereketi» öňdebaryjy agzasy Mihail Piwowarow hem tussag astyna alynanlaryň biri. Onuň agza bolan jemgyýetine garşy bolsa dokuz sany aýyplaw işi bar.

2020-nji ýylyň 6-nji iýulynda sud Swetlana Rokopýewany «terrorizmi goldamakda» aýyplady we ony 500 müň rubl (7 müň dollar) jerime tölemäge höküm etdi. Russiýanyň şertlerine bu bu jerimäniň möçberi gaty uly pul.

Russiýada soňky 23 ýylda azyndan 21 žurnalist agyr jezalara uçradyldy.

• Kast edilşikler

- 2003-nji ýylyň iýul aýynda syrly kesel bilen aradan çykan Ýuriý Şçekoçihin 1999-nji ýylda «Новая Газета»-nyň redaksiýasyna edilen bombaly hüjümi derňeýärdi.
- Edil Ýuriý Şçekoçihin ýaly bombalama wakasyny derňäp, aňyrsynda Putin hökümetiniň bardygyna ynanan Sergeý Ýuşenkov 2003-nji ýylda öýüniň öňünde atylyp öldürildi.
- 2006-njy ýylda Londonyň otelleriniň birinde köne çekist Aleksandr Litwinenko çay içip durka zäherlendi. Onuň çayyna «polonium-210» zäherini garanlaryň Lugowoy we Kowtun atly FSB-niň jansyzlarydygy belli boldy. Litwinenko üç hepdeläp jebir çekip öldi. Ol FSB-den çykandan soň Putini we gizlin gullugyň işini derňäp başlapdy, 1999-njy ýylyň bombalamasy üçin gullugy günäkärläpdi.
- 2006-njy ýylyň 8-nji oktýabrynda «Новая Газета»-nyň tanymal korrespondenti Anna Politkowskaya Moskwada öýüniň lift8nde kellesinden atylyp öldürildi. Ol «Putiniň Russiýasy» atly kitabynda Kremliň hojaýynyny ýurdy polis döwletine öwürmekde aýyplapdy. Şeýle-de ol Çeçenistandaky korrupsiýalary orta atýardy.
- 2009-njy ýylyň 15-nji iýulynda žurnalist Natalya Estemirowa öýüniň öňünde alnyp gaçylyp, endamyna we kellesine birnäçe gezek atylandan soň tokaýlyga zyňlyp gidildi. Ol çeçen urşy döwründe rus we çeçen militanlarynyň arasynda galan bigünä halkyň çeken kösençlikleri we dürli korrupsiýa wakalary barada ýazýardy.
- 2009-njy ýylyň ýanwar aýynda adam hukuklary boýunça aklawhy Stanislaw Markelow we «Новая Газета»-nyň korrespondenti Anastasiya Baburowa Moskwada Kremliň öňünde ýaragly hüjüme uçrap öldürildiler. Markelow rus goşunlaryna garşy çeçenleriň ýönekeý ilatynyň hak-hukuklaryny gorap çykyş edýärdi.
- 2012-nji ýylyň 10-njy noýabrynda 2005-nji ýyldan bäri daşary ýurtda Putini tankyt edýän Aleksandr Perepiliçnyý 44 ýaşynda Londonda jaýyň ýokarsyndan düşüp öldi.
- 2013-nji ýylda rus milliarderi Boris Berezowskiý ýapyk hammamynda öli tapyldy. Onuň ölümünü birmahallar işleşen Putin bilen arasynyň bozulmagyna we ony günäkärlemegine

baglanyşdyrýanlar bar.

– 2015-nji ýylyň fewral aýynda sowet döwründe soň syýasy ýylgyza öwürülen, ýaş reformator, Ýelsin döwründe biraz wagtlap premýer-ministriň orunbasary-da bolup işläň Boris Nemsow arkasyndan dört gezek atylyp öldürildi. Ol mitingler geçirýärdi we ýaşlaryň arasynda gowy görülyärdi. 2011-nji ýylyň parlament saýlawlaryna resmi galplygyň aralaşandygyny, korrupsiýanyň kök urandygyny ýazdy we Putiniň garşysyna çykyşlar gurady. Öldürilmänkä-de ýyggy-ýyggydan tussag astyna alynyp, gününe goýulmandy.

– 2017-nji ýylyň 23-nji oktýabrynda Moskwada giňden tanalyň oppozisioner žurnalist Tatýana Felgengauer pyçakly hüjüme uçrady we tötänleýin diýen ýaly ölmän galdy.

– 2020-nji ýylyň 4-nji iýulynda Awstriýanyň Wena şäheriniň golaýyndaky Gerasdorf posýologynda ýaşaýan 43 ýaşly çeçen emigranty Mumihan Umarowyň janyna kast edildi. Ol şondan biraz öňräk polisiýadan özüne janpena berilmegini haýyş edipdi. Soňky ýyllarda Türkiýede käbir çeçenler edil soňky ýalu görnüşde öldürilýär.

СТАНИСЛАВ БЕЛКОВСКИЙ ЧЁРНАЯ МЕТКА ОППОЗИЦИИ

kitapcy.ru

Ýokarda berilen birnäçe mysaldan görnüşi ýaly Russiýanyň içinde ýa-da daşynda Putuni tankyt etmegiň howpludygyny bilse bolýar.

Dünýäde gaty köp ýurt şuna meňzeş metodlary ulanyp oppozisiýanyň we halkyň öz pikirini erkin beýan etmeginiň öňüne böwet bolýar.

Belarusdaky prezident saýlawlaryna galplyk aralaşandygy aýdylýan prezident Aleksandr Lukaşenkonyň köşgüne eli «Kalaşnikow» awtomatly gelmeginiň özi oppozisiýa ýeň astyndan ýumruk görkezdiği dälmi?

Uzyn gepiň gysgasy, demokratiýanyň ýeterlik ösmedik, ornaşmadyk ýurtlarynda liderler häkimiýeti hiç bir ýagdaýda

elden beresleri gelmeyär we munuň üçin islendik ýamanlykdan
gaýtmaýarlar.

Nadir DEWLET,
professor.

Anna, 28.08.2020 ý. Publisistika